

УДК 342.5
УКПП
№ Державної реєстрації 0120U104895
Інв. №

Національний фонд досліджень України
Сумський державний університет (СумДУ)
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2; тел. 33-41-08
info@sci.sumdu.edu.ua

Товариство з обмеженою відповідальністю
«Аудиторська фірма «МРІЯ-АУДИТ»
40004, м. Суми, просп. Т. Шевченка, буд. 11 кв. 18
Тел. 095-423-74-33

ПОГОДЖЕНО
Проректор з наукової роботи СумДУ
д-р фіз.-мат. наук, професор

_____ А.М. Черноус

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ТОВ «Аудиторська
фірма «МРІЯ-АУДИТ»

_____ Н.І. Потапенко

НАУКОВИЙ ЗВІТ
про науково-дослідну роботу в рамках реалізації Проєкту
«Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за
залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в
Україні на 2021-2025 рр.»

КЛЮЧОВИЙ ЕТАП
(заключний)

Науковий керівник НДР _____ Н.І. Потапенко

УЗГОДЖЕНО:

Науковий керівник Проєкту _____ Ю.В. Гаруст

2021

Рукопис закінчений 01 грудня 2021 року

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник НДР – аудитор, директор ТОВ «АФ «МРІЯ-АУДИТ»	<u> </u> 01.12.2021	Н.І. Потапенко (вступ)
Аудитор	<u> </u> 01.12.2021	А.І.Мороз (висновки; розділ 1)
Аудитор	<u> </u> 01.12.2021	В.В. Афанасенко (розділ 2)
Помічник аудитора	<u> </u> 01.12.2021	Д.О. Потапенко (рекомендації)

РЕФЕРАТ

до звіту про виконання заключного етапу «Ключового етапу» проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.»

Структура звіту: 38 сторінок, 5 джерел.

Звіт складається з 2 частин.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, аналіз договорів міжнародної технічної допомоги, ефективність реалізації проєктів, використання, моніторингу міжнародної технічної допомоги, результативність проєктів міжнародної технічної допомоги.

Предметом дослідження є договори міжнародної технічної допомоги та система залучення, використання, моніторингу/контролю міжнародної технічної допомоги в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час укладення договорів міжнародної технічної допомоги та функціонування системи залучення, використання, моніторингу/контролю міжнародної технічної допомоги в Україні.

Мета дослідження полягає у виконанні поставлених виконавцем, Сумським державним університетом, завдань щодо реалізації другого етапу «Ключового етапу» проєкту Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.».

В рамках виконання завдань, нами було здійснено узагальнення загальних положень щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою» та Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.

Методи збирання даних, які використовувалися в процесі виконання завдань: під час проведення дослідження в рамках реалізації проєкту було використано сукупність прийомів і способів з урахуванням мети, завдання, об'єкту та предмету самого дослідження. Використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи юридичної науки: діалектичний метод, загальні методи узагальнення, синтезу, порівняння, дедукції, індукції, аналогії, а також формально-догматичний, системно-структурний, порівняльно-правовий методи.

Наукові результати, які були отримані в ході виконання завдання:

– визначення загальних положень щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою»;

– визначення загальних положень щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.

Реалізація третього етапу – «Ключового етапу» проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» є вагомим елементом завершального етапу реалізації проєкту. А отримані наукові результати стали підґрунтям для успішного виконання проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» та фактичної розробки змісту проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародної технічною допомогою в Україні» та Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.

SUMMARY

to the report on the implementation of the final stage of the “Key Stage” of the project “Development of the Concept of implementation of the state system of control over the involvement and effective use of international technical assistance in Ukraine for 2021-2025.”

Structure of the report: 38 pages, 5 sources.

The report consists of 2 parts.

Key words: international technical assistance, analysis of international technical assistance agreements, efficiency of project implementation, use, monitoring of international technical assistance, effectiveness of international technical assistance projects.

The subject of the study is the agreements of international technical assistance and the system of attraction, use, monitoring / control of international technical assistance in Ukraine.

The object of the study is public relations that arise during the conclusion of international technical assistance agreements and the functioning of the system of attraction, use, monitoring / control of international technical assistance in Ukraine.

The purpose of the study is to fulfil the tasks set by the contractor, Sumy State University, of the implementation the second stage of the “Key Stage” of the project Development “Concepts for implementing a state control system for attracting and effective use of international technical assistance in Ukraine for 2021-2025”.

As part of the tasks, we summarized the general provisions on the system of attraction and use of international technical assistance in Ukraine, which were the basis of the draft Law of Ukraine “On the system of attraction, use and control of international technical assistance” and the Concepts of introduction of the state system of control over attraction and effective use of the international technical assistance in Ukraine for 2021-2025.

Methods of data collection used in the process of tasks implementation: during the research within the project implementation a set of

techniques and methods was used, taking into account the purpose, objectives, object and subject of the study. General scientific and special methods of legal science were used: dialectical method, general methods of generalization, synthesis, comparison, deduction, induction, analogy, as well as formal-dogmatic, system-structural, comparative-legal methods.

Scientific results obtained during the task implementation:

– definition of general provisions on the system of attraction and use of international technical assistance in Ukraine, which were the basis of the draft Law of Ukraine “On the system of attraction, use and control of international technical assistance”;

– definition of general provisions on the system of attraction and use of international technical assistance in Ukraine, which were the basis of the draft Concept for the introduction of the state system of control over the involvement and effective use of international technical assistance in Ukraine for 2021-2025.

Implementation of the third stage – “Key Stage” of the project “Development of the Concept of implementation of the state system of control over the involvement and effective use of international technical assistance in Ukraine for 2021-2025” is an important element of the final stage of project implementation. The obtained scientific results became the basis for the successful implementation of the project “Development of the Concept of introduction of the state system of control over the involvement and effective use of international technical assistance in Ukraine for 2021-2025” and the actual development of the draft Law of Ukraine “On the system of attraction, use and control of international technical assistance in Ukraine” and the Concept of introduction of the state system of control over the involvement and effective use of international technical assistance in Ukraine for 2021-2025.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
1. Узагальнення загальних положень щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою».....	11
2. Узгодження змісту загальних положень Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.....	31
Висновки.....	36
Рекомендації.....	37
Перелік джерел посилання.....	38

ВСТУП

До виконання «Ключового етапу» проєкту Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» Сумським державним університетом було залучено субвиконавця – Товариство з обмеженою відповідальністю «Аудиторська фірма «МРІЯ-АУДИТ», яке спеціалізується на виконанні робіт у сфері аудиторської діяльності, бухгалтерського обліку, права, наукової діяльності. Завданнями науково-дослідної роботи в рамках проєкту субвиконавця були визначені:

– узагальнення загальних положень щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою»;

– узгодження змісту загальних положень Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр;

Тематика функціонування системи залучення, використання, моніторингу/контролю міжнародної технічної допомоги в Україні є надзвичайно актуальною. За роки незалежності, Україна отримала фінансової допомоги у вигляді міжнародної технічної допомоги за обсягом більшою аніж Державний бюджет України. Разом з тим, відсутність дієвого та ефективного механізму контролю за використанням цієї допомоги не дозволяє отримати очікуваного позитивного ефекту, а відсутність критеріїв ефективності використання коштів міжнародної технічної допомоги не дає необхідних знань для усунення законодавчих та функціональних прогалин.

В рамках виконання завдань Ключового етапу, нами було узагальнено загальні положення щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою»; узгоджено зміст загальних положень Концепції

запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.

Було акцентовано увагу на аналізі офіційних даних щодо реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги та їх результативності в Україні з 1991 року. Предметом загального аналізу всіх проєктів виступили договори про надання міжнародної технічної допомоги; звіти про виконання договорів учасниками реалізації договору про МТД в Україні (донор, бенефіціар, реципієнт, виконавець) протягом 1991-2020 років; інформація з будь-яких джерел щодо реалізації проєктів МТД; дані з єдиного реєстру проєктів, що реалізуються в Україні з використанням ресурсів міжнародних фінансових організацій та міжнародної технічної допомоги; наявні результати моніторингу (поточного й заключного) виконання договорів міжнародної технічної допомоги за проєктами які реалізовувались на території України.

Критерії, які використовувалися під час аналізу: досягнення органами державної влади за результатами отриманої МТД результатів соціального, економічного, технічного характеру тощо, відповідно до запланованих цілей визначених в заявці на отримання міжнародної технічної допомоги; наявність звітування за поетапне або в цілому виконання договору про міжнародну технічну допомогу учасниками проєкту: донором, бенефіціаром, реципієнтом, виконавцем; механізми моніторингу виконання договорів міжнародної технічної допомоги за проєктами які реалізовувались на території України органами державної влади; методи державного, громадського чи іншого контролю за виконанням проєктів міжнародної технічної допомоги на території нашої країни з боку правоохоронних, контролюючих, інших державних органів та громадськості; виявлені зловживання під час реалізації проєктів МТД в Україні; подальший суспільний ефект від реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги в Україні.

Методи збирання даних, які використовувалися в процесі виконання завдань: під час проведення дослідження в рамках реалізації проєкту було використано сукупність прийомів і способів з урахуванням мети, завдання,

об'єкту та предмету самого дослідження. Використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи юридичної науки: діалектичний метод, загальні методи узагальнення, синтезу, порівняння, дедукції, індукції, аналогії, а також формально-догматичний, системно-структурний, порівняльно-правовий методи.

1 УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЩОДО СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, ЩО БУЛИ ПОКЛАДЕНІ В ОСНОВУ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СИСТЕМУ ЗАЛУЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗА МІЖНАРОДНОЮ ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ»

Відповідно до Правил оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки (методичні рекомендації), виданих Апаратом Верховної Ради України 2014 р., закон – це державний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює найбільш важливі суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов’язкових правил поведінки суб’єктів цих відносин. Основним Законом України є Конституція України. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Перш ніж розпочати підготовку проєкту закону, слід врахувати критерії, що дозволяють виділити закон як особливу категорію нормативно-правових актів, а саме:

- питання, які передбачається вирішити в законі, належать відповідно до статті 92 Конституції України до питань, що визначаються виключно законами України;

- відносини, що мають бути врегульовані, є стабільними та важливими у суспільстві;

- чітко визначити необхідність прийняття закону та цілі, що мають бути досягнуті з його прийняттям, а саме – можливі наслідки дії майбутнього закону: економічні, політичні, соціальні тощо [1].

Необхідно також вивчити міжнародні договори України, що стосуються теми законопроєкту. При цьому слід врахувати вимоги статті 9 Конституції України, згідно з якою чинні міжнародні договори, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного

законодавства України. З метою взаємного узгодження законопроекту із чинними законами та уникнення суперечностей слід проаналізувати все чинне законодавство, особливо вимоги, що містяться в податкових, бюджетних законах тощо, а також визначити місце закону в загальній системі законодавства, галузі.

Враховуючи це, зауважимо, що загальні положення законодавчих актів є базовим елементом закону, котрий надає відповіді на питання змісту основних дефініцій та категорій, що використовуються тим чи іншим нормативно-правовим актом. Щодо функціонування системи залучення, використання, моніторингу/контролю за міжнародною технічною допомогою, то в Україні діє наступний нормативно-правовий акт – Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15 лютого 2002 року № 153 . Згідно даного Порядку, законодавцем окреслено наступні загальні положення [2]:

бенефіціар - центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська, Севастопольська міська держадміністрація, до компетенції яких належить формування та/або реалізація державної політики у відповідній галузі чи регіоні, де передбачається впровадження проекту (програми), що заінтересована в результатах виконання проекту (програми), виконавчий орган місцевого самоврядування, юрисдикція якого поширюється на територію реалізації проекту (програми), Секретаріат Кабінету Міністрів України, Офіс Президента України, комітети та Апарат Верховної Ради України, Національний банк, Верховний Суд, вищі спеціалізовані суди, Національне антикорупційне бюро, Рахункова палата, інші державні органи;

виконавець - будь-яка особа (резидент або нерезидент), що має письмову угоду з партнером з розвитку або уповноваженою партнером з розвитку

особою та забезпечує реалізацію проекту (програми), у тому числі на платній основі;

відповідальна особа - фізична особа, яка призначена реципієнтом (бенефіціаром) для організації робіт, пов'язаних з реалізацією проекту (програми), та яка безпосередньо готує звіти для подання Секретаріатові Кабінету Міністрів України;

партнер з розвитку - іноземна держава, уряд та уповноважені урядом іноземної держави органи або організації, іноземний муніципальний орган або міжнародна організація, що надають міжнародну технічну допомогу відповідно до міжнародних договорів України;

інститути громадянського суспільства - громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації, творчі спілки, професійні спілки та їх об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання, недержавні засоби масової інформації, легалізовані відповідно до законодавства України;

координатор проекту (програми) - заступник керівника бенефіціара або керівник структурного підрозділу бенефіціара, який уповноважений керівником бенефіціара забезпечувати нагляд за реалізацією проекту (програми), підготовку результатів поточного та/або заключного моніторингу та подання їх Секретаріатові Кабінету Міністрів України;

міжнародна технічна допомога - фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України;

моніторинг проектів (програм) - система спостереження за станом реалізації проекту (програми);

представництво донорської установи - це представництво іноземної організації незалежно від його назви (бюро, агентство, офіс тощо), метою діяльності якого є здійснення представництва інтересів донорської установи, координація міжнародної технічної допомоги, що надається Україні такою установою;

програма - проекти, об'єднані для досягнення спільної мети;

проект - документ, яким визначаються спільні дії учасників проекту (партнерів з розвитку, виконавців, бенефіціарів, реципієнтів), а також ресурси, необхідні для досягнення цілей надання міжнародної технічної допомоги, у тому числі співфінансування з інших джерел, протягом установлених строків;

реципієнт - резидент (фізична або юридична особа), який безпосередньо одержує міжнародну технічну допомогу згідно з проектом (програмою);

стратегічна програма - документ, яким на підставі результатів аналізу проблем соціально-економічного розвитку України визначаються пріоритетні напрями техніко-економічного співробітництва між партнером з розвитку та Україною. Цей документ розробляється в порядку та на термін, узгоджений між партнером з розвитку і Секретаріатом Кабінету Міністрів України;

субпідрядник - будь-яка особа (резидент або нерезидент), що має письмову угоду з виконавцем або реципієнтом, забезпечує реалізацію проекту (програми) в частині або в цілому та проводить процедури закупівлі за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги в рамках проекту (програми);

грантова угода - угода між партнером з розвитку або виконавцем та реципієнтом про передачу фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті в рамках проекту (програми).

Проектом Указу Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» від 01 червня 1999 року № 596/99, котрий в решті решт так і не вступив в дію, запропоновано окреслення наступних категорій [4]:

донор - держава, уряд іноземної держави, а також організація, установа, фонд, уповноважені урядом іноземної держави, міжнародна організація, що надає міжнародну технічну допомогу Україні;

міжнародна технічна допомога - ресурси, які відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній основі Україні для здійснення програм, проектів міжнародної технічної допомоги з метою проведення реформ та реалізації програм соціально-економічного розвитку України;

проект міжнародної технічної допомоги - документ (проект, проектна угода), яким визначено систему послідовно пов'язаних дій, заходів, а також ресурси, спрямовані на досягнення цілей надання міжнародної технічної допомоги протягом встановлених строків;

програма міжнародної технічної допомоги - сукупність проектів міжнародної технічної допомоги, об'єднаних з метою досягнення загальнодержавних цілей під час проведення реформ та реалізації програм соціально-економічного розвитку України;

реципієнт - визначений у програмі, проекті міжнародної технічної допомоги резидент України, що одержує міжнародну технічну допомогу;

спеціально уповноважений орган - центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері міжнародної технічної допомоги;

виконавець - організація (організації), що забезпечує (забезпечують) реалізацію програм, проектів міжнародної технічної допомоги;

грант - фінансові ресурси, що надаються донором реципієнту на безповоротній основі та спрямовуються на реалізацію цілей, визначених програмою, проектом міжнародної технічної допомоги.

Проектом Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» від 04.12.2013 р. № 3725 запропоновано окреслення наступних категорій [3]:

виконавець - будь-яка особа (резидент або нерезидент), яка на підставі договору (контракту), укладеного в письмовій формі між нею та донором або уповноваженою донором особою, забезпечує реалізацію проекту (програми) міжнародної технічної допомоги;

грант - вид міжнародної технічної допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається донором або виконавцем реципієнту у вигляді фінансових та інших ресурсів на безоплатній та

безповоротній основі для реалізації проекту (програми) міжнародної технічної допомоги або його частини;

донор - іноземна держава, уряд, уповноважений урядом іноземної держави орган, іноземний муніципальний орган, міжнародна організація, Європейський Союз, що надає зовнішню допомогу відповідно до міжнародних договорів України;

зовнішня допомога - допомога, що надається у вигляді міжнародної технічної допомоги, офіційної допомоги розвитку та прямої бюджетної підтримки відповідно до міжнародних договорів України в цілях соціально-економічного розвитку, благодійної та гуманітарної допомоги;

міжнародна технічна допомога - вид зовнішньої допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається на безоплатній та безповоротній основі донорами з метою підтримки економічного і соціального розвитку України та Україною з метою підтримки соціально-економічного розвитку інших держав;

міжнародне технічне співробітництво - співробітництво України з донорами, а також країнами, яким надається зовнішня допомога відповідно до міжнародних договорів України;

моніторинг та оцінка проекту (програми) міжнародної технічної допомоги - система спостереження та оцінювання стану реалізації проекту (програми) міжнародної технічної допомоги, що включає збір, узагальнення інформації, проведення аналізу та підготовку звітів про хід, виконання проекту (програми) для забезпечення своєчасного досягнення цілей проекту (програми) та очікуваних результатів;

офіційна допомога розвитку - вид зовнішньої допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається донорами у вигляді грантів або кредитів та позик із грантовою складовою у розмірі не менше 25 відсотків з метою підтримки економічного і соціального розвитку України та Україною з метою підтримки соціально-економічного розвитку інших держав;

офіційний партнер - центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська та Севастопольська міська державна адміністрація, Апарат або комітети Верховної Ради України, Адміністрація Президента України, Секретаріат Кабінету Міністрів України та інші державні органи, що заінтересовані в результатах реалізації проекту (програми) міжнародної технічної допомоги;

проект (програма) міжнародної технічної допомоги (далі - проект (програма) - документи, якими визначаються спільні дії учасників проекту (донорів, виконавців, офіційних партнерів, реципієнтів), а також ресурси, необхідні для досягнення цілей надання міжнародної технічної допомоги протягом установлених строків;

проектна пропозиція - документ, у якому містяться аналіз проблеми, цілі, завдання, перелік видів діяльності, очікувані результати від реалізації проекту (програми) та його вплив на розвиток відповідної галузі чи Автономної Республіки Крим, області, міста, району, селища або села, розрахунок кошторисної вартості проекту (програми), строк його реалізації, орієнтовний перелік товарів та послуг, що придбаваються, надаються в рамках проекту (програми), а також план заходів з його реалізації;

пряма бюджетна підтримка - вид зовнішньої допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається у вигляді фінансових ресурсів на безоплатній та безповоротній основі для поповнення Державного бюджету України з метою підтримки системних реформ в одному секторі економіки (бюджетна підтримка сектору) або декількох секторах економіки (загальна бюджетна підтримка);

реципієнт - резидент (фізична або юридична особа), який безпосередньо отримує міжнародну технічну допомогу відповідно до проекту (програми).

Окрім, визначення базових дефіцій, Кабінетом Міністрів України, як суб'єктом законодавчої ініціативи запропоновано до «Загальних положень» проекту закону віднести законодавче закріплення принципів залучення та використання міжнародної технічної допомоги.

Принципи, що знаходяться в основі функціонування системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги:

– прозорості, який полягає у відкритості та гласності діяльності всіх іноземних та вітчизняних суб'єктів, що задіяні в процесі залучення, надання та використання міжнародної технічної допомоги, їх підзвітності та відповідальності, доступності інформації щодо проектів (програм);

– пріоритетності, що полягає у відповідності міжнародної технічної допомоги пріоритетам, стратегічним цілям та завданням, визначеним у документах державного стратегічного планування;

– партнерства, який передбачає ефективне міжнародне технічне співробітництво та взаємну відповідальність за досягнення цілей спільно узгоджених проектів (програм);

– координації, який полягає в забезпеченні національного лідерства в міжнародному технічному співробітництві та передбачає тісну співпрацю між центральними, місцевими органами виконавчої влади та іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, суб'єктами господарювання в процесі планування та реалізації проектів (програм), проведення їх моніторингу та оцінки виконання;

– результативності та своєчасності, який полягає в тому, що реалізація проектів (програм) повинна забезпечувати в установленій строк досягнення цілей економічного і соціального розвитку України;

– юридичної рівності та недискримінації, який полягає в забезпеченні рівного доступу до ресурсів міжнародної технічної допомоги, у тому числі громадських об'єднань, недискримінації учасників під час закупівлі товарів, робіт і послуг за кошти міжнародної технічної допомоги;

– верховенства права, який полягає в сумлінному виконанні всіма іноземними та вітчизняними суб'єктами взятих на себе міжнародних зобов'язань, повазі та дотриманні на території України законів України, неприпустимості спрямування міжнародної технічної допомоги для вчинення діянь, заборонених законодавством, у тому числі пропаганди війни,

насилювання, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, а також для фінансування діяльності політичних партій, політичної агітаційної роботи, виборів, референдумів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, пікетувань, страйків, посягань на права і свободи людини та здоров'я населення;

– запобігання корупційним діям і зловживанням.

Враховуючи все вище викладене, а також попередні дослідження в рамках реалізації даного проєкту Національного фонду досліджень України, пропонуємо в обов'язковому порядку окреслити наступні категорії:

– адміністратор реєстру (особа, уповноважена на адміністрування реєстру МТД) – особа, яка призначається керівником Національного агентства для реалізації функцій із адміністрування реєстру МТД;

– акредитація виконавців – це підтвердження спеціального статусу виконавця (виконавця-нерезидента) як такого, що забезпечує реалізацію проєкту (програми) відповідно до положень міжнародного договору України.

– бенефіціар – будь який державний орган, або виконавчий орган місцевого самоврядування, який виступає замовником залучення МТД в межах конкретного проєкту/програми, виступає стороною в такому договорі від імені України як отримувач МТД;

– виконавець – суб'єкт підприємницької діяльності, який виконує проєкт МТД та має договірні відносини з реципієнтом;

– відповідальна особа – фізична особа, яка призначена реципієнтом (бенефіціаром) для організації робіт, пов'язаних з реалізацією проєкту (програми), та яка безпосередньо готує звіти для подання в Національне агентство;

– грантова угода – угода між донором та бенефіціаром/реципієнтом про передачу фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті в рамках проєкту (програми);

– донор – іноземна держава, уряд, уповноважений урядом іноземної держави орган, іноземний муніципальний орган, міжнародна організація,

Європейський Союз, фонд, що надає зовнішню допомогу відповідно до міжнародних договорів України;

– експертиза результатів – передбачена цим Законом та іншими актами діяльність особи, яка володіє спеціальними знаннями у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів із метою незалежного, кваліфікованого і об'єктивного вивчення певного питання з подальшим надання висновку;

– ефективність проектів МТД – співвідношення кількісних і якісних показників критеріїв оцінки результативності МТД очікуваним намірам;

– зацікавлені особи – це виконавець відповідного проекту МТД в Україні, ефективність якого оцінюється у порядку та з підстав, передбачених цим Законом;

– звіт – документ, що формує виконавець про хід, виконання проекту МТД для своєчасного досягнення цілей проекту та очікуваних результатів;

– зовнішня допомога – допомога, що надається у вигляді міжнародної технічної допомоги, офіційної допомоги розвитку та прямої бюджетної підтримки відповідно до міжнародних договорів України в цілях соціально-економічного розвитку, благодійної та гуманітарної допомоги;

– координатор проекту – заступник керівника бенефіціара або керівник структурного підрозділу бенефіціара, який уповноважений керівником бенефіціара забезпечувати нагляд за реалізацією проекту (програми);

– критерії оцінки ефективності – сукупність кількісних і якісних характеристик проектів на підставі показників яких здійснюється оцінка ефективності їх реалізації в Україні;

– міжнародна технічна допомога (далі - МТД) – вид зовнішньої допомоги у вигляді фінансових та інших ресурсів чи послуг, які відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України, для виконання програм,

проектів МТД, та яка з моменту її отримання бенефіціаром/реципієнтом стає державною власністю;

- моніторинг виконання – сукупність заходів щодо спостереження за станом реалізації проектів МТД, що включає збір, узагальнення інформації, проведення аналізу та підготовку звітів про виконання проекту для забезпечення його ефективній реалізації та досягнення цілей і результатів.

- Національне агентство з питань залучення МТД (далі – Національне агентство) – спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику в сфері МТД;

- оцінка проектів – сукупність регламентованих заходів, що реалізуються уповноваженими суб'єктами з метою визначення ефективності реалізації проектів МТД в Україні;

- офіційний партнер – центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська та Севастопольська міська державна адміністрація, Апарат або комітети Верховної Ради України, Адміністрація Президента України, Секретаріат Кабінету Міністрів України та інші державні органи, що заінтересовані в результатах реалізації проекту (програми) МТД;

- партнер з розвитку – іноземна організація, уповноважена донором (урядом іноземної держави чи іноземного муніципального органу або міжнародної організації), для ведення перемовин щодо МТД відповідно до міжнародних договорів України;

- представництво донорської установи – це представництво іноземної організації незалежно від його назви (бюро, агентство, офіс тощо), метою діяльності якого є здійснення представництва інтересів донорської установи, координація МТД, що надається Україні такою установою;

- програма – проекти, об'єднані для досягнення спільної мети;

- проект – документ, яким визначаються спільні дії учасників проекту (донорів, бенефіціарів, реципієнтів), а також ресурси, необхідні для

досягнення цілей надання МТД, у тому числі співфінансування з інших джерел, протягом установлених строків;

– проектна пропозиція – документ, у якому містяться аналіз проблеми, цілі, завдання, перелік видів діяльності, очікувані результати від реалізації проекту (програми) та його вплив на розвиток відповідної галузі чи Автономної Республіки Крим, області, міста, району, селища або села, розрахунок кошторисної вартості проекту (програми), строк його реалізації, орієнтовний перелік товарів та послуг, що придбаваються, надаються в рамках проекту (програми), а також план заходів з його реалізації;

– пряма бюджетна підтримка – вид зовнішньої допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається у вигляді фінансових ресурсів на безоплатній та безповоротній основі для поповнення Державного бюджету України з метою підтримки системних реформ в одному секторі економіки (бюджетна підтримка сектору) або декількох секторах економіки (загальна бюджетна підтримка);

– реципієнт- резидент (фізична або юридична особа), який безпосередньо отримує МТД відповідно до проекту (програми).

– реєстр донорських установ – автоматизована база даних донорських установ, що мають право на укладення договір надання/отримання МТД в Україні, що розміщується на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань МТД;

– реєстр проектів МТД - сформований з підстав та у порядку, передбаченому цим Законом й оприлюднений на веб-сайті Національного агентства перелік зареєстрованих проектів МТД в Україні;

– рейтинг ефективності виконаних проектів МТД в Україні - оприлюднений на веб-сайті Національного агентства перелік виконаних проектів МТД в Україні із зазначенням порядкового місця кожного, який щорічно формується з підстав та у порядку, передбаченому цим Законом;

– стратегічна програма – документ, яким на підставі результатів аналізу проблем соціально-економічного розвитку України визначаються

пріоритетні напрями техніко-економічного співробітництва між партнером з розвитку та Україною. Цей документ розробляється Національним агентством в порядку та на термін, узгоджений між донором і Національним агентством;

– субпідрядник – будь-яка особа (резидент або нерезидент), що має письмову угоду з виконавцем, забезпечує реалізацію проекту (програми) в частині або в цілому та проводить процедури закупівлі за рахунок коштів МТД в рамках проекту (програми).

Звертаємо увагу на необхідні окреслення законодавства у сфері використання міжнародної технічної допомоги, шляхом чіткого закріплення в проєкті Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» наступних базових і системо утворюючих законодавчих актів:

- Конституція України
- Податковий кодекс України
- Митний кодекс України
- Бюджетний кодекс України
- Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики
- Міжнародних договорів України, обов'язковість виконання яких надано Верховною Радою України
- Інших законодавчих і підзаконних актів, що мають вагомe значення для функціонування системи залучення, використання та моніторингу/контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

Пропонуємо в рамках проєкту Закону України Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» чітко окреслити систему суб'єктів, на яких поширює свою дію даних акт, а саме:

- центральні органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- судові та правоохоронні органи;

- збройні сили України, інші утворені відповідно до законів військові формування;

- суб'єкти підприємницької діяльності;

- фізичні особи підприємці.

Принципи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні:

- прозорість;

- пріоритетність

- координація;

- партнерство;

- результативність

- юридична рівність та недискримінація

- верховенство права

- запобігання корупційним діям і зловживанням владою.

Види міжнародної технічної допомоги в Україні:

- 1) майна, перелік якого визначається у програмах (проектах) МТД;

- 2) права інтелектуальної власності, включаючи авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ноу-хау, технології тощо;

- 3) фінансових ресурсів у іноземній валюті або національній валюті України;

- 4) інших ресурсів не заборонених законодавством України.

Форми, в яких може надаватися міжнародна технічна допомога в Україні:

- 1) передачі у власність, надання права користування майном і майновими правами;

- 2) консультацій із залученням експертів, в тому числі іноземних;

- 3) фінансування витрат на навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів реципієнта чи обміну спеціалістами;

- 4) грантових угод.

Основними завданням міжнародної технічної допомоги є:

1) побудова правової, ефективної та стійкої держави, а також її національних інститутів;

2) досягнення прогресу в створенні інститутів і структур керування, які забезпечували б ефективне керування, суспільну безпеку, стабільність й однаковий доступ громадян до основних соціальних послуг;

3) забезпечення зміцнення громадського здоров'я, подолання існуючих гуманітарних проблем, зменшення соціальної нерівності;

4) розвиток громадянського суспільства, забезпечення процвітання та сталого розвитку місцевих громад, забезпечення принципів верховенства права та дотримання основоположних прав і свобод людини, забезпечення належного рівня правосуддя та ефективного функціонування державних органів;

5) посилення рівня національної безпеки, захист суверенітету України, її територіальної цілісності, забезпечення обороноздатності держави;

6) забезпечення макроекономічної стабільності, посилення конкурентоздатної економіки, розвиток фінансового ринку;

7) зменшення антропогенних факторів, перехід на відновлювальні джерела енергії, досягнення безвідходного виробництва, ефективне управління природними ресурсами;

8) забезпечення рівноправного доступу до якісної освіти, створення умов для вітчизняної науки, розвиток новітніх технологій та діджиталізації.

Аналізуючи положення Указу Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» 1999 року, котрий не вступив в силу, слухним для ефективного врегулювання сфери залучення та використання міжнародної технічної допомоги було положення щодо особливостей оподаткування операцій в даній сфері, а саме відповідно до особливого режиму оподаткування звільняються від обкладення податком на додану вартість та ввізним митом операції з:

1) продажу на митній території України товарів (устаткування, обладнання, матеріалів, сировини) та інших предметів, робіт, послуг, які придбаваються за рахунок міжнародної технічної допомоги реципієнтами або за рахунок донорів для наступної передачі реципієнтам як міжнародної технічної допомоги, а також з передачі реципієнтам на митній території України товарів (устаткування, обладнання, матеріалів, сировини) та інших предметів, надання послуг (результатів робіт) як міжнародної технічної допомоги;

2) ввезення (пересилання) на митну територію України товарів (устаткування, обладнання, матеріалів, сировини) та інших предметів, що ввозяться (пересилаються) як міжнародна технічна допомога, отримання реципієнтами робіт (послуг), що надаються нерезидентами для використання або споживання на митній території України як міжнародна технічна допомога або за рахунок міжнародної технічної допомоги [4].

Базуючись на попередніх наукових дослідження в сфері функціонування міжнародної технічної допомоги в Україні вважаємо за необхідне звернути особливу увагу на правовий статус спеціально уповноваженого державою органу у сфері залучення, використання, моніторингу/контролю міжнародної технічної допомоги – Національного агентства з питань залучення міжнародної технічної допомоги.

Основними завданнями Національного агентства має бути:

1) організація роботи щодо залучення міжнародної технічної допомоги, контролем за ефективністю виконання та реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги;

2) виявлення основних напрямків залучення проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні та розробка щорічної Програми залучення проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні;

3) оцінювання ризиків та загроз реалізації проєктів проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні;

4) забезпечення виконання проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні шляхом організації контрольних заходів на кожному етапі залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні;

5) збирання та аналіз інформації про залучення та виконання проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні, їх основні результати та виявлені правопорушення, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому;

6) складання аналітичних висновків і рекомендацій для реципієнтів і виконавців з метою підвищення ефективності залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні.

Національне агентство відповідно до покладених на нього завдань:

1) здійснює діяльність направлену на забезпечення ефективного функціонування системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні;

2) здійснює інформаційну та аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень в сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні;

3) здійснює міжнародне співробітництво з міжнародними донорами, міжнародними організаціями, урядами, країнами та іншими суб'єктами щодо залучення міжнародної технічної допомоги;

4) провадить роботу щодо ведення Реєстру договорів міжнародної технічної допомоги;

5) забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Національного агентства;

6) витребує та одержує у встановленому законом порядку від підприємств, установ і організацій всіх форм власності інформацію, необхідну для виконання повноважень Національним агентством;

7) приймає нормативно-правові акти з питань, що належать о компетенції Національного агентства;

8) звітує про свою діяльність перед Кабінетом міністрів України та інформує суспільство про результати своєї роботи, шляхом оприлюднення відповідної інформації на офіційному веб-сайті;

9) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом або іншими законами України.

Національне агентство, її управління і співробітники для виконання покладених на них обов'язків надається право:

1) вимагати від виконавців та бенефіціарів ефективної реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги, перевіряти у зв'язку з цим документів, необхідним для належної організації системи залучення, використання та контролю міжнародної технічної допомоги в Україні;

2) подавати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності обов'язкові до розгляду пропозиції з питань залучення/використання міжнародної технічної допомоги;

3) залучати в установленому порядку вчених і фахівців, працівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій всіх форм власності за погодженням з їх керівниками до виконання окремих робіт щодо залучення міжнародної технічної допомоги та/або виконання проєктів міжнародної технічної допомоги;

4) отримувати інформацію про стан реалізацію проєктів міжнародної технічної допомоги на будь-якому етапі такої реалізації;

5) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до його компетенції;

6) перевіряти звіти та інші документи, що підтверджують надходження/витрачання коштів, реалізацію проєктів міжнародної технічної допомоги, проводити перевірку фактичної наявності цінностей в рамках реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги;

7) отримувати від виконавців або інших осіб, що мають безпосереднє відношення до реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги письмові пояснення з питань, які виникають під час здійснення перевірки;

8) звертатися до відповідних міжнародних донорів за додатковою інформацією в рамках реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги;

9) пред'являти виконавцям або іншим особам, що мають безпосереднє відношення до реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства;

10) порушувати в установленому законом порядку питання щодо притягнення до відповідальності осіб, винних за неефективне залучення та/або залучення міжнародної технічної допомоги;

11) має інші права, встановлені цим Законом або іншими законодавчими актами.

Аналізуючи концептуальні та стратегічні документи в сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги, вважаємо за необхідне в процесі формування проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою» звернути особливу увагу на зміст положень Концепції планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2011 р. № 1075-р, де визначено, що ключовими пріоритетами економічного і соціального розвитку України, реалізація яких потребуватиме залучення міжнародної технічної допомоги мають бути напрямки щодо:

- сприяння створенню умов для економічного та соціального розвитку;

- модернізація транспортної, муніципальної та енергетичної інфраструктури;

- розвиток високотехнологічного виробництва;

- енергозбереження та енергоефективність;
- розвиток агропромислового комплексу та комплексний розвиток сільських територій;
- розвиток внутрішнього ринку;
- підвищення соціальних стандартів;
- посилення ролі регіонів у забезпеченні розвитку економіки та підвищення їх відповідальності за розв'язання соціальних проблем;
- удосконалення системи державного управління;
- захист прав і свобод громадян, зміцнення законності;
- управління державними кордонами України та підтримка реалізації міграційної політики.

При цьому, в сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги потребують вирішення такі проблемні питання:

- недостатній рівень застосування бенефіціарами та реципієнтами сучасних методик проектного аналізу та управління проектами, що знижує якість їх планування та реалізації;
- недостатній рівень досвіду та знань вітчизняних компаній для конкурентної участі в міжнародних конкурсних торгах у рамках реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються МФО;
- низький рівень заінтересованості окремих бенефіціарів та реципієнтів міжнародної технічної допомоги у ретельному і високоякісному плануванні та моніторингу проектів (програм) зазначеної допомоги, що призводить до застосування її малоефективних видів і форм;
- неналежний нагляд з боку деяких бенефіціарів за реалізацією проектів (програм) міжнародної технічної допомоги, що призводить до неефективного використання ресурсів, зокрема проведення численних місій експертів [5].

2 УЗГОДЖЕННЯ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ КОНЦЕПЦІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ЗАЛУЧЕННЯМ ТА ЕФЕКТИВНИМ ВИКОРИСТАННЯМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ НА 2021-2025 РР.

Щодо формування змісту загальних положень Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр., зауважимо, що її метою має стати запровадження дієвої державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні залучення МТД задля розбудови економічної та інституційної спроможностей держави, необхідних для досягнення сталого розвитку України, шляхом залучення ресурсів донорів.

Міжнародні відносини у сфері надання та використання міжнародної технічної діяльності є широкою сферою міжнародних відносин, яка є важливою ланкою для становлення та розвитку країн третього світу. Країни-донори надають, а країни-реципієнти отримують та використовують МТД, що допомагає підвищити загальний рівень забезпеченості потреб населення країн з низьким та середнім рівнем доходу.

Попередні цифри від Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) показують, що міжнародна технічна допомога, що надавалася у 2020 році досягла найвищого рівня – 161,2 мільярда доларів США. Ці показники на 3,5% вищі порівняно з 2019 роком. Значний приріст зумовлений за рахунок додаткового фінансування боротьби з поширенням пандемії COVID-19 та наслідками кризи, яких вона спричинила.

З урахування сучасних глобалізаційних процесів, світових практик співпраці та роботи міжнародних фінансових організацій, все більшої популярності набувають донорські кошти, котрі в свою чергу, з урахуванням обсягів допомоги державам, становлять вагомий частину фінансової системи

кожної країни. Такі кошти, котрі є поворотними або безповоротними ресурсами потребують все більшої уваги як науковців, так і законодавців.

З 1991 р. Україна стала безпосереднім реципієнтом щодо отримання міжнародної фінансової допомоги у вигляді грантів, пільгових кредитів, інвестицій, міжнародної технічної допомоги тощо. За останніми даними Кабінету Міністрів України, обсяги міжнародної допомоги Україні за роки незалежності становлять 44 мільярди доларів і понад 15,6 мільярда євро. Проте узагальнених даних про те, за якими саме каналами, у які періоди та скільки міжнародної допомоги було перераховано Україні, в жодному українському відомстві не надають. А конкретні результати використання такої допомоги в Україні є відсутніми.

Значний обсяг міжнародної допомоги, яка виділяється Україні припадає на кошти міжнародної технічної допомоги (МТД). Так, лише за I півріччя 2019 р. в Україні реалізовувалися 522 проекти загальною кошторисною вартістю \$ 5,9 млрд. Для порівняння, протягом аналогічного періоду 2018 року в Україні реалізовувались 477 проектів на \$4,9 млрд. Фактично загальна сума МТД, яку отримала Україна в 2020 році стала більшою ніж суму наданого Міжнародним валютним фондом кредиту який потрібно буде віддавати з відсотками. А якщо всю МТД отриману нашою країною за роки незалежності підсумувати то фактично ми отримали додатково ще один Державний бюджет України цілком безкоштовно. Але як же ці кошти допомогли українській економіці та чи ефективно вони використані? На жаль, відповіді на це питання не має. Жодна державна установа за 30 років незалежності не спромоглась розробити критерії ефективності використання МТД та зробити аудит щодо її впливу на економічні процеси в Україні чи в окремо взятому регіоні. Більш того все частіше, завдяки не байдужим українцям, виникають в пресі корупційні скандали пов'язані з розкраданням або не цільовим використанням значних сум міжнародної технічної допомоги. Мільярди доларів продовжують відмивати приватні особи та юридичні організації через незліченні складні фінансові схеми. Міжнародна технічна допомога, яка є фундаментальним

інструментом політики розвитку, в рівній мірі схильна до корупції, розкрадання та зловживань й приблизно 30% від її складової можуть бути втрачені завдяки діяльності корумпованих суб'єктів та злочинних організацій.

Особливо критичною є ситуація з корупцією та супутніми правопорушеннями у сфері надання та використання МТД в країнах, що розвиваються. По-перше, країни що розвиваються, мають низький рівень доходів, та питання отримання міжнародної допомоги є питанням можливості побудови кращого майбутнього для них. Саме ці країни є основними одержувачами МТД, так як найбільше потребують її. Незначний, для розвинутих країн, розмір допомоги є значно відчутним фінансовим стимулом розвитку для країн третього світу.

По-друге, у своєму дослідженні Global Financial Integrity підрахувало, що у 2013 році з країн, що розвиваються у незаконний спосіб було виведено близько 1,1 трильйона доларів США, тоді як ці країни отримали лише 99,3 мільярда доларів в якості міжнародної технічної допомоги. Іншими словами, в 2013 році на кожен долар МТД що потрапляє до країн третього світу, понад 10 доларів відмивалися та виводилися через незаконні фінансові потоки. Зазначене дослідження чітко підкреслює, що незаконні фінансові потоки критично перешкоджають цілям економічного розвитку цих країн.

По-третє, завдяки слабким правоохоронним потужностям країн та корупційному злиттю владних еліт, ці країни не можуть побороти корупцію в середині країни. Наслідком цього є утворене замкнуте коло: бідні країни, що розвиваються, мають високий рівень організованої корупційної злочинності, що перешкоджає подальшому розвитку країни що, у свою чергу, не дає можливості подолати існуючу злочинність та корупцію. Це підриває демократичний та правовий статус країни: громадськість втрачає довіру до правоохоронних органів, які неспроможні подолати організовану злочинність та поступово корумпуються. Досудові та судові механізми протидії правопорушенням не працюють, що унеможлиблює притягнення до покарання винних осіб за розкрадання та корупцію. Також, непокарана злочинність

дискредитує репутацію держави серед інвесторів та донорів. Наслідком цього є висока швидкість відтоку капіталу та відсутність нових надходжень. Тому так критично важливо, щоб надана МТД не була предметом корупції та шахрайства, а використовувалась за цільовим призначенням.

Аналізуючи сферу залучення, використання, моніторингу, контролю за МТД зауважимо, що Концепція має вирішувати наступні проблеми:

- 1) застарілість та неефективність вітчизняного правового забезпечення в сфері МТД;
- 2) відсутність дієвого стратегічного планування щодо залучення та використання МТД в Україні;
- 3) необхідність створення дієвої державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні.

Концепція запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр. передбачає оптимізацію структури державних органів, які тією чи іншою мірою мають відношення до функціонування системи залучення, використання, моніторингу/контролю МТД в Україні шляхом проведення наступних заходів:

- реформування структурних ланок контролюючих та правоохоронних органів, визначення повноважень Бюро економічної безпеки України як ключового правоохоронного органу в сфері МТД;
- розмежування сфер відповідальності, з чітким визначенням, функцій та завдань нині функціонуючих державних органів;
- створення центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері МТД та на який покладається завдання щодо залучення, моніторингу виконання, проведення оцінки результатів ефективності виконання проектів, контролю за використанням МТД в Україні;

– ліквідацію паралелізму й дублювання в діяльності окремих правоохоронних та контролюючих органів; визначення обґрунтованої й максимально оптимальної структури та штатної чисельності кожного органу.

Основними напрямками реалізації та завданнями Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр. є:

– побудова правової, ефективної та стійкої держави, а також її національних інститутів;

– досягнення прогресу в створенні інститутів і структур керування, які забезпечували б ефективне керування, суспільну безпеку, стабільність й однаковий доступ громадян до основних соціальних послуг;

– забезпечення зміцнення громадського здоров'я, подолання існуючих гуманітарних проблем, зменшення соціальної нерівності, зниження рівня злочинності та корупції;

– розвиток громадянського суспільства, забезпечення процвітання та сталого розвитку місцевих громад, забезпечення принципів верховенства права та дотримання основоположних прав і свобод людини, забезпечення належного рівня правосуддя та ефективного функціонування державних органів;

– посилення рівня національної безпеки, захист суверенітету України, її територіальної цілісності, забезпечення обороноздатності держави;

– забезпечення макроекономічної стабільності, посилення конкурентоздатної економіки, розвиток фінансового ринку;

– зменшення антропогенних факторів, перехід на відновлювальні джерела енергії, досягнення безвідходного виробництва, ефективне управління природними ресурсами;

– забезпечення рівноправного доступу до якісної освіти, створення умов для вітчизняної науки, розвиток новітніх технологій та діджиталізації.

ВИСНОВКИ

В ході виконання «Ключового етапу» проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» Товариством з обмеженою відповідальністю «Аудиторська фірма 2МРІЯ-АУДИТ» як субвиконавцем по договору було отримано наступні наукові результати:

– визначено загальні положення щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою»;

– визначено загальні положення щодо системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, що були покладені в основу проєкту Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.

Всі отримані наукові результати були оформлені в науковому звіті та передані виконавця проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» для подальшого вивчення і використання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Реалізація третього етапу – «Ключового етапу» проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» є необхідним елементом фактичної реалізації проєкту. А отримані наукові результати стали основою для успішного виконання проєкту «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.», розробки проєкту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» та розробки Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.

Отримані у ході виконання завдань ТОВ «Аудиторська фірма «МРІЯ-АУДИТ» наукові результати можуть бути використані науковцями щодо дослідження сфери залучення, використання моніторингу/контролю міжнародної технічної допомоги та дослідження загальної ефективності використання міжнародної допомоги та функціонування системи контролю даної сфери. Окрім цього, отримані результати мають вагомим практичне значення для економічної науки, адже проведення аудиту договорів міжнародної технічної допомоги можуть виступити основою дослідження проблематики функціонування системи залучення, використання, моніторингу/контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні та світі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки (методичні рекомендації), виданих Апаратом Верховної Ради України 2014 р. URL: http://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf
2. Постанова КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15 лютого 2002 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>
3. Проект Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» від 04.12.2013 № 3725. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG2VH00A.html
4. Указ Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» 1999 року, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596/99#Text>
5. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями» від 20 жовтня 2011 р. №1075-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2011-%D1%80>